

Háromnegyed évszázados a mentőállomás

Fontos éve volt a nyíregyházi egészségügynek az 1929-es esztendő, az új sebészeti épület mellett május 8-án átadták a modern városi mentőállomást is.

A szervezett magyar mentésügy kezdetei a XIX. század második felére nyúlnak vissza. Az 1876-os a közegészségügyi törvény 5. fejezete a "Segélynyújtás balesetek alkalmával" kimondta, hogy a mentést mindenki kötelessége és előírta mentő intézetek létesítését a népesebb városokban. Ezután alakult meg 1887. május 10-én a Budapesti Önkéntes Mentő Egyesület (BÖME), mely 1902-től Európában elsőként gépkocsit is használt mentéshez.

A legtöbb városban a mentőosztályokkal bővült városi tűzoltó-egyesületek látták el a feladatot.

Betegszállítási igény a századforduló előtt többnyire akkor jelentkezett, amikor a fertőző betegeket az elkülönítés miatt járványkórházakba kellett vinni, illetve a sérülést szenvedett beteget orvoshoz kellett szállítani. A századfordulón viszont egymás után épültek a nagy, korszerű, jó diagnosztikai és terápiási lehetőségeket nyújtó kórházak, ahova egyre több sérültet, beteget, szülő nőt kellett szállítani. Az első világháború szomorú eseményei és a felgyorsult technikai fejlődés nyomán szaporodó balesetek is sürgették a mentésügy fejlesztését.

Így volt ez Nyíregyházán is. Városunkban a századelő sajtója számos olyan szomorú szennézációról számolt be, ami hozzájárulhatott az első városi mentőszolgálat megalakulásához.

Az egyszerű taliga okozta közlekedési balesetek mellett egyre több vasúti és villamosbalesetről adott hírt a Nyírvidék. Volt gázolás, vonatból kiesés és ütközés. Az 1914 augusztus 12-én Buj közelében

történt vonatütközésnél tűz keletkezett. A vezető bennégett, és 4 súlyos sérült maradt a helyszínen. Majd vasúti kocsi a rak-tár falához nyomott egy embert. Ezen kívül szép számmal voltak kocsmái verekedések, késelelések, villámütések, vízi- vagy arató balesetek, öngyilkosság-ból elkövetett mérgezések stb. Térségünkben történt a kor legdöbbenetesebb tömeg-katasztrófája, amely meggyorsította az országos mentésügy fejlődését. 1910-ben az ököritói tüzvészben 328 halott, és 131 sérült volt a szomorú mérleg.

Ezek az események hozzájárultak ahhoz, hogy az 1912 márciusában a Vöröskereszt Egylet nyíregyházi fiókja, melynek elnöke 40 évig Somogyi Gyula volt, 1185 koronát ajánlott fel a városnak betegszállító kocsi vételére. Indokként az szerepelt, hogy hazánkban nem igen volt Nyíregyháza nagyságú város mentő egyesület nélkül. Miskolcon pl. már 15 éve működött. Kikötése annyi volt csupán, hogy ha háború van, a kocsi helyben elsősorban beteg katonák szállítására vehető igénybe. A felajánlott pénz a kocsi beszerzésére sem volt elég, nem beszélve a mentőállomás felszereléséhez szükséges eszközökről. Kelltek még kötszer, vegyszer, 1-1 műtőasztal, műszer szekrény, sterilizátor, irrigátor, gyomormosó, reflektor, gégetűkőr, ollók, csipeszek, csészek, műszertálcák, nagy mentőszekrény, ellenmereg szekrény, oxigénballon, gégefecskendő, 2-2 mentőtáska és mezei hordágy.

Szükség volt tehát a városi képviselők támogatására. Ők viszont nem kapkodták el a döntést, jól körüljárták az ügyet. Kérdéseikkel megkerestek 11 hasonló nagyságú települést, ahol volt már mentő. Így tájékozódtak a feladatokról és költségekről. Ezek után a városi képviselőtestület 1912. októ-

ber 25-i ülésén egyhangúlag támogatva, hogy más városok mintájára 1913. január 1-től létesüljön mentőszolgálat, melynek székhelye a tűzoltósággal együtt a Bethlen utcai volt csendőrlaktanyában volt. Ez okból a fizetési tűzoltók számát kettővel felemelték, számukra biztosítottak 3000, az eszközökre 3300 koronát, a beszerzett kötszer költsége 813,50 korona volt. Az orvosi teendők ellátására a 3 városi orvost kötelezte a közgyűlés. Az egyesületi orvosok gondoskodtak a mentéshez szükséges gyógyszerek és kellékek biztosításáról, segélyt nyújtottak a tűzoltó tagoknak sérülés esetén és a sérülésről orvosi bizonyítványt állítottak ki, de alkalmanként a legénység elsősegély nyújtási ismereteit is felfrissítették. Az egyesületi tagok egyébként baleset ellen biztosítva voltak a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség segélypénztárából.

A városi önkéntes tűzoltó egyesület 1912. dec. 29.-i közgyűlésén a 56711/1906 BM szabályrendelet 5 § alapján átdolgozta alapszabályát:

33 § Balesetknél való eljárásról
"Nyíregyháza város területén az életmentést és a balesetknél való elsősegélynyújtást a városi kerületi tisztviselők önként ajánlkozó magán orvosok, városi tűzoltók, rendőrök, esetleg a célra kiképzett hivatalos mentők eszközlik."

35 §
"A mentő állomáson rendszeres naplós és éjjeli szolgálatot tart a városi tűzoltóság személyzete, kik a vett értesítés után azonnal a szükséges szerelvényekkel és eszközökkel a baleset színhelyére vonulnak. Ugyanezen személyzet végzi a betegszállítást is."

40 § betegszállításról
"orvosok vagy magánfelek felhívására a mentők betegeknek szállítást is teljesítik a város területén."

Ragályos beteget vagy hullást szállítani tilos. A betegszállítást az ügyvezető orvos vagy helyettese

megkeresésére a tűzoltó parancsnok rendeli el."

41 § A betegszállítás díjáról
"a betegszállításért vasúti kocsiból más vasúti kocsi 6 korona, lakásba vagy kórházba a város területén 10 korona vasútról vasútra 15 korona előzetesen fizetendő. Utóbbi esetben a betegnek a vasúti kocsiba való elhelyezése vagy a vasúti kocsiból való kiemelése is díjazva van. Vagyontalanok ingyen szállítandók."

A fizetendő díjat a tűzoltólaktanyában az egyesület pénztárába kellett befizetni. A pénz 20 %-a az eljáró mentősöket illette meg, a 80%-a a berendezés, a szerelvények fejlesztését szolgálta.

Hivatalosan 1913 január 1-től állt fel a mentőszolgálat, bár a tényleges működése csak néhány hónap elteltével valósulhatott meg. A négy fő legénységet csak április 1-től fogadta fel a tűzoltóparancsnok. Ők a fővárosban részt vettek a mentők egyhónapos tanfolyamán, ahol a mentés és elsősegélynyújtás gyakorlati ismereteit sajátították el és igen jó eredménnyel végeztek. Hátra volt még a betegszállító és a speciális dobozszerű építménnyel felszerelt mentőkocsi beszerzése is, melyhez mintaként a BÖME által használt mentő szolgált, vagyis olajtengelyes, hátul keresztirúddal ellátott, tömör gumi kerekű, linóleummal behúzott, tartozéka pedig egy hordágy, lámpák, csengő és egyesületi címer voltak. Két neves kocsi gyártótól Reiter Ödön és Köhler István gyártótól kértek ajánlatot. A mentőt és a szürke vászonnal bélelt egy hordágygyal és két kis ülésessel rendelkező, akkumulátoros világítású betegszállító Landauert végül Reiter szállította.

1915-ben a budapesti Köhler-féle gyárban mentőkocsit rendeltek a fertőző betegek részére. A kész jármű szállítása

körül akadt ugyan némi bonyodalom, mert a vasút nem tudta szállítani. Végül a katonai parancsnokság segített, hiszen a kocsi ittléte katonai és közegészségügyi érdek volt. Ekkor már ugyanis városunkban működött a több ezer, harctérről hazatérő katonát befogadó barakk kórház.

A mentőkocsik egyre nagyobb forgalmat bonyolítottak le: 1921 első negyedévében 96 esetben volt kivonulásuk. A körülmények azonban nem a kívánalmaknak megfelelőek voltak. A megnövekedett feladatok korszerűbb megoldásokat igényeltek.

Az áttörés 1926-ban következett be, amikor Vass József népjóléti miniszter életre hívta a

hetett elhagynia a város területét. Az egyesület ezért 1928. augusztus 24-i levelében első hozzájárulásként 4000 pengőt, majd 1000 lakosonként 25 pengő éves tagdíjat kért. A fenntartási költségek, sofőr fizetése a kórházat terhelték. A feltételek nem mindenben tetszettek a városatyáknak, sokallták például a belépési díjat, főleg miután csak egy kocsi szolgált állandóan a városban. Nehezményezték, hogy míg a tűzoltók által végzett mentésnél a város bevételeihez jutott, ezután tagdíjat kell fizetnie, miközben a tűzoltók számát nem csökkenthetik. Végül 1928 novemberében örökös tagsági joggal és 2000 pengő belépési- és 1075 pengő évi tagdíjjal beléptek a VVOME-

gye is sürgette közegészségi okokból a mentőállomás felállítását. Biztosították az éves költségvetést és a régi, tűzoltóktól átvett sárga színű kocsit átengedték a fertőző betegek szállításra. Az új, összecusukható hordaggyal, kötszerdobozzal felszerelt mentőkocsikat 1929. február 24-én délelőtt átadták a városnak, ill. a megyének, (Kisvárdán is ekkor létesült mentőállomás 1 autóval). Rendelet írta elő, hogy a hathengeres Supersix Speciál típusú gépkocsikat hazai gyártásból, a Magyar Állami Gépjárműtől kellett beszerezni.

A városi sajtó 1929. március 9-én jelentette, hogy elkezdte működését a mentőállomás. Az orvosi felügyeletet a kórházi orvosok látták el, akiket telefonhívással tudtak riasztani, bár Klekner Károly kórházi igazgató főorvos szerint a kórházi orvosok annyira elfoglaltak, hogy nem tudták vállalni a mentést. Szerinte a mentő kiképzett legénysége tud elsősegélyt adni a helyszínen, ahol az orvos sem tud többet tenni. A tűzoltóaktanyába érkező hívásokat átirányították az Erzsébet kórházba, a kórházi portáról pedig kapcsolták a mentőket. A mai ember számára szokatlan hajtási jog illetve meg abban az időben a mentőt. A gyorsaság érdekében az út mindkét oldalán szabad volt közlekedniük. Dolga pedig volt elég, hisz az új mentőállomásról másfél hónap alatt 75 kiszállást végeztek, 10 esetben balesetnél nyújtottak segítséget.

1929. április 7-én du. 3 óra körül megalakult a VVOME nyíregyházi fiókegyesülete is. Az alapító tagok között találjuk dr. Kállay Miklós főispánt, Mikecz István alispánt, Bencs Kálmán polgármestert, dr. Klekner Károly kórház igazgató főorvost, dr. Dohnál Jenő kórházi főorvost, Virányi Sándor vm. főjegyzőt, dr. Borbély Sándor vm. tb. főjegyzőt. Az alakuló ülésen jelen volt dr. Rakovszky Iván ny. belügyi-

niszter, vármegyei képviselő, a VVOME elnöke is. Az egyesületnek megalakulásakor 113 tagja volt, a város életének prominens képviselői, birtokosok, tisztviselők, iparosok stb. Elnöknek 3 évre Mikecz Istvánt, társelnöknek Bencs Kálmánt, alelnöknek dr. Mikecz Miklós vm. főorvost választották meg.

A VVOME feladata volt az is, hogy tanfolyamokat szervezzen mentés és elsősegélynyújtás témában a társadalom széles rétegei számára. Városunkban is hozzákezdtek a tanfolyamok szervezéséhez, egyszerre 25-30 gazda számára. Voltak oktatók a középiskolákban is pl. a háború közeledtével az 1937/38-as tanévben dr. Hunyadi Balázs a VVOME küldötte tartott előadást a Kossuth Gimnáziumban életmentés, gázvédelem címmel.

Igyekeztek a mentéssel foglalkozó orvosok lépést tartani a szakterület újdonságaival, ezért előfizették a Mentők Lapja című folyóiratot. Városunk képviselőit, pedig rendszeresen meghívták az Országos Mentőértekezletre.

Az alig megalakult nyíregyházi mentők életében a gazdasági válság sok gondot jelentett. Nem tudták fizetni a sofőrt és az egyesületi tagdíjat, ami miatt pereskedniük is kellett. Mire ebből a nehézségből kilábalnak jött az újabb, a háború. 1938-ra már oly nagy volt a mentő forgalma, hogy kértek a VVOME-től egy újabb autót. Erre csak ígéretet kaptak, hiszen minden katonai célokra kellett. 1941-ben egy nyíregyházi kocsit is igénybevette a honvédség. Rontott a helyzeten az anyagihiány, pl. 1943-ban az egyik autónak csak 3 kerékgumija volt. A maradék egy autó pedig vidékről szállította a rászorulókat mert a városban jobban volt másfajta jármű pl. személygépkocsi vagy taxi.

A hősorkorszak majd a háború után újjá szerveződött az Országos Mentőszolgálat.

Kürbner Éva
könyvtárvezető

Vármegyék és Városok az Országos Mentő Egyesületét (VVOME). A törvényhatóságok a 91.551/1926 N.M.M. rendelet alapján láttak hozzá saját környezetükben emberbaráti segítség céljából az egyesület megalakításához. Az alapszabály értelmében vállalniuk kellett központi helyeken pl. köz-kórházakban mentőállomások szervezését, felszerelését és fenntartását, a mentés megszervezését a működési területükön. Gondoskodniuk kellett mentésben jártas szakképzett személyzetről, elsősegélynyújtás tanfolyamokat kellett szervezni.

Nyíregyháza 1927 óta folytatótt levelezést arról, hogy belépjen-e a szervezetbe. Az épület felépítését a város vállalta, a VVOME pedig 2 modern mentőautót ígért azzal a kikötéssel, hogy az egyik autónak nem le-

ba. A fertőző betegek szállítását még egyelőre a városnak kellett a régi kocsival végeznie, két év után tervezte a VVOME ennek az átvételét.

Meghatározták a díjtételeket is. Az elsősegélynyújtás és baleset utáni szállítás díjtalan volt. A betegszállítás városban 4 pengő azon kívül 40 fillér kilométerenként, de előre fizetve. A mentőautó indokolatlan kihívása esetén felmerülő költségeket a téves riasztóra terhelték. Az egyesület a szegényeket ingyen szállította.

Nagy szükség volt viszont a modern mentőállomásra, hiszen az igénybevétel egyre nőtt. 1927. folyamán az önkéntes tűzoltó egyesület tűzoltói 516 esetben vonultak ki mentésre, a hívások harmada éjjel érkezett, 389 beteget szállítottak, és 84 elsősegélynyújtást végeztek az órhelyen. Ekkor már a vármegye